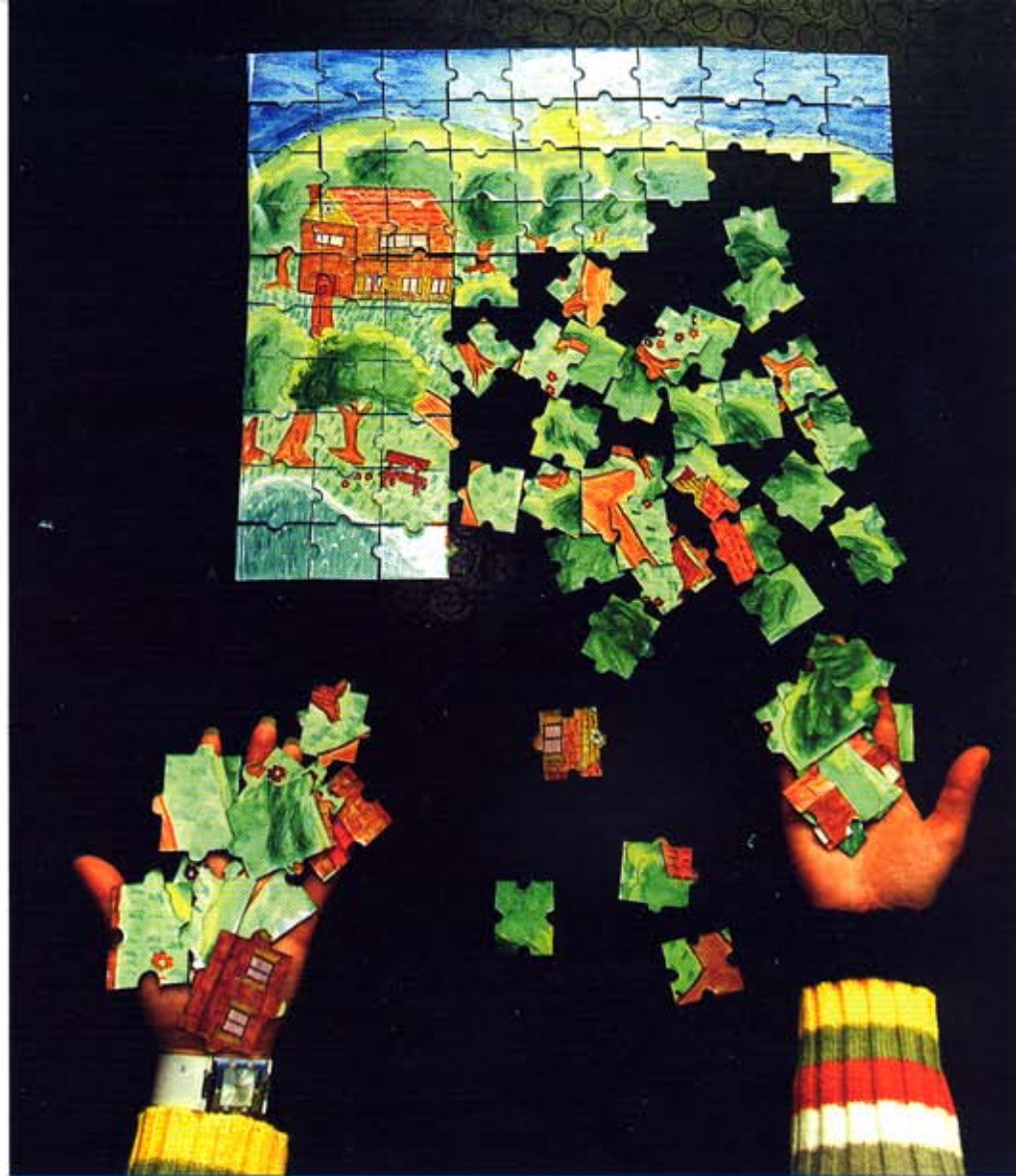

Από την παράσταση «Γλάρος Ιωνάθαν» του Λίβινγκστον που παίχτηκε από κρατούμενες μέσα στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού (αριστερά). Κάθε δημιουργική δραστηριότητα διέπεται από έντονα στοιχεία συμβολισμού. Εδώ το μέλος της θεραπευτικής κοινότητας προσπαθεί να επανενώσει τα «σκόρπια κομμάτια» της ζωής του (δεξιά).

ΤΕΧΝΗ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ

Ανθρωποι που πέρασαν από τον σκοτεινό κόσμο των ουσιών μιλάνε για τη συμμετοχή τους στο θεραπευτικό πρόγραμμα «**Εν Δράσει**» που λειτουργεί εδώ και οκτώ χρόνια στις φυλακές Κορυδαλλού και την ευεργετική του επίδραση στην απεξάρτησή τους. Από τον Γιώργο Ξεπαπαδάκο, φωτογραφίες: Μάρω Κουρή.

Η φωνή από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής έμοιαζε με κραυγή αγωνίας: «Πάνε να κλείσουν τη θεραπευτική κοινότητα στις γυναικείες φυλακές! Δημοσιογράφοι είστε, ψάξτε το, ενημερώστε την κοινή γνώμη».

Και το ψάξαμε, διαπιστώνοντας ότι, ως τα μέσα του περασμένου μήνα, αυτή ήταν η πρόθεση της πολιτείας. Στο πλαίσιο

της αποσυμφόρησης των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού, το υπουργείο Δικαιοσύνης αποφάσισε τη μεταφορά 400 καταδικασμένων σε αντίστοιχο σωφρονιστικό κατάστημα στον Ελαιώνα Θηβών. Η μπάλα όμως θα έπαιρνε και τις κρατούμενες που συμμετείχαν στην κοινότητα του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ) «Εν Δράσει», που λειτουργούσε με εξαιρετικά αποτελέσματα μέσα στις φυλακές εδώ και

οκτώ χρόνια. Πρόβλεψη για την άμεση επαναλειτουργία του προγράμματος στις νέες εγκαταστάσεις δεν υπήρχε και ο κίνδυνος να ξανακλήσουν τα άτομα αυτά στον σκοτεινό κόσμο των ουσιών ήταν ορατός.

Το «Εν Δράσει» αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα του ΚΕΘΕΑ στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας και λειτουργεί σε τρία επίπεδα: συμβουλευτική >>

«Ο χώρος της κοινότητας στη φυλακή ήταν διαφορετικός. Είχαμε ομάδες εργασίας, οργανώναμε θεατρικές παραστάσεις, διαβάζαμε. Ομορφαίναμε τη μέρα μας με πράγματα που μας βοηθούσαν να κρατιόμαστε μακριά από ουσίες και υποκατάστατα» θυμάται η Αναστασία

υποστήριξη (στις δικαστικές φυλακές, στο ψυχιατρικό κατάστημα και στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού), ψυχική απεξάρτηση (θεραπευτική κοινότητα στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού) και κοινωνική επανένταξη (Κέντρο Υποδοχής Αποφυλακισμένων Αθήνας).

Η έκκληση των υπευθύνων του ΚΕΘΕΑ και των μελών της κοινότητας προς τον υπουργό Σωτήρη Χατζηγάκη, σε συνδυασμό με τον σάλο που ξέσπασε στον ημερήσιο Τύπο, έπιασαν τελικά τόπο. Με δήλωσή του ο υπουργός, στις 16 Μαΐου, ανακοίνωσε ότι «υπήρξε μία πρόταση δέκα κρατούμενες να παραμείνουν στον Κορυδαλλό και να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν και μετά να μεταφερθούν στον Ελαιώνα. Το αίτημά τους έγινε δεκτό. Εχω ιδιαίτερη ευαισθησία σε αυτά τα θέματα και είναι από τις πρώτες προτεραιότητές μου η

προώθηση ανάλογων προγραμμάτων».

Όλη αυτή η φασαρία μάς έφερε στο κατώφλι του Κέντρου Υποδοχής και Επανεξάνταξης του προγράμματος «Εν Δράσει» που βρίσκεται στην οδό Τσαμαδού στα Εξάρχεια. Εκεί, γνωρίσαμε δυο αγόρια και δυο κορίτσια της κοινότητας. Πρώην χρήστες, καταδικασμένοι για διάφορες κακουρηγμηματικές πράξεις. Βρήκαν όμως το κουράγιο να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα απεξάρτησης μέσα στη φυλακή και σήμερα ξαναφτιάχνουν τη ζωή τους.

Η Αναστασία, όταν τη συνέλαβαν για εμπορία κατά συναυτουργία, ήταν ετοιμόγεννη και παρέμεινε έξω με εγγύηση για έναν χρόνο. Στη συνέχεια καταδικάστηκε σε έξι χρόνια κάθειρξης και από τον Ιούνιο του 2007 βρέθηκε στον Κορυδαλλό. «Για καλή μου τύχη, άκουσα για το «Εν Δράσει» από την πρώτη κιόλας μέρα. Μια κοπέλα που ήταν ήδη στην κοινότητα έτυχε να

1 Ο Χαλίλ, στο Κέντρο Υποδοχής και Επανεξάνταξης του προγράμματος «Εν Δράσει», ζωγραφίζει την αέναη κίνηση της ελευθερίας

βρεθεί μαζί μου στη μεταγωγή. Πρώτη φορά έμπαινα μέσα και από κάπου ήθελα να πιαστώ». Σήμερα είναι 34 ετών και έχει ένα δίχρονο κοριτσάκι που μεγαλώνει με τη γιαγιά του στη Λάρισα. Στην ίδια πόλη έβγαλε το λύκειο, πήρε το Proficiency παρέδιδε ιδιαίτερα μαθήματα αγγλικών και γνώρισε την ηρωίνη.

«Εναν μήνα μετά τον εγκλεισμό μου, είχα γίνει μέλος της κοινότητας. Η σύγκριση με την καθημερινότητα στις πτέρυγες ήταν σαφώς τη μέρα με τη νύχτα. Η απραξία που βίωνω στο κελί, η ανυπαρξία ανθρώπινων σχέσεων, ο φόβος, η αθρόα χορήγηση ψυχοφαρμάκων μόνο κακό μπορούσαν να μου κάνουν. >

2 «Το δέντρο της ζωής», κατασκευασμένο από χαρτί και πλαστικούς σωλήνες, στο κέντρο υποδοχής όπου φιλοξενούνται τα μέλη του «Εν Δράσει» που αποφυλακίζονται. 3 Κατεργασία γύψου με ανθρώπινο εκμαγείο. Οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες κατέχουν πρωτεύοντα ρόλο στο ημερήσιο πρόγραμμα της κοινότητας. 4 Έργο της Κέλλυς από ψημένο πηλό. Πρόσωπα που κάποτε πρωταγωνιστούσαν στους εφιάλτες της.

Ο χώρος της κοινότητας μέσα στη φυλακή ήταν τελείως διαφορετικός. Είχαμε ομάδες εργασίας, προετοιμάζαμε το φαγητό μας, ασχολούμασταν με την καθαριότητα. Υστερα οργανώναμε εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, διαβάζαμε. Από τις οκτώ το πρωί ως τις έξι το απόγευμα ομορφαιναμε τη μέρα μας με πράγματα που μας βοηθούσαν να κρατιόμαστε μακριά από ουσίες και υποκατάστατα. Στα κελιά επιστρέψαμε μονάχα για να κοιμηθούμε» λέει η Αναστασία.

Ο Βασίλης για κάμποσο καιρό ισορροπούσε ανάμεσα στο ευπόληπτο επάγγελμα του λογιστή και στον εθισμό του συστηματικού χρήστη. Όσοι τον Μάιο του 2005 συνελήφθη για χρήση και βιοποριστική διακίνηση και οδηγήθηκε στον Κορυδαλλό με εννιάμισι χρόνια κάθειρξης.

«Η φυλακή δεν είναι κολέγιο, ούτε πας για να κάνεις φίλιες» υποστηρίζει ο Βασίλης. «Η θα γίνεις μέλος συμμορίας ή δεν θα κάνεις τίποτε και θα κλειστείς στον εαυτό σου. Σκέψου μόνο ότι στα εννιά τετραγωνικά του κελιού στριμώχνονται δύο ζευγάρια κουκέτες, ένα τουρκικό αποχωρητήριο, ένα νιπτηράκι και τέσσερις νοματαίοι. Οι πόρτες ανοίγουν στις 7 π.μ., το προαύλιο ανοίγει στις 9 π.μ., στις 11 π.μ. μοιράζεται το συσσίτιο και στις 12 το μεσημέρι, που γίνεται η καταμέτρηση, τα κελιά κλειδώνουν πάλι, για να ξαναοίξουν 3-8 μ.μ. Η οργάνωση μιας θεραπευτικής κοινότητας μέσα στη φυλακή, στον βαθμό που ακολουθεί το δικό της ανεξάρτητο πρόγραμμα, ίσως να ενοχλεί κάποιους, διότι παρακάμπτει το άνοιξε-κλείσε των κελιών, την εύθραυστη ισορροπία των διαδρόμων και τις εξουσιαστικές δομές που καλλιεργεί το ίδιο το σύστημα. Οι συνεδρίες μου άνοιξαν τα μάτια, κατάλαβα τα αίτια που με οδήγησαν στη χρήση και κατάφερα να τα καταπολεμήσω». Ο Βασίλης είναι σήμερα 49 ετών. Αποφυλακίστηκε τον Νοέμβριο του 2007 με αιτιολογικό τη διαγωγή του και την ειλικρινή του πρόθεση να απεξαρτηθεί.

Η Μαριάννα, όσο ήταν ακόμη έξω, προσπάθησε να κόψει την πρέζα παρακολουθώντας το πρόγραμμα της θεραπευτικής κοινότητας «Διάβαση»: «Αντέξα τέσσερις μήνες, ύστερα ξανακύλησα στη χρήση, πάσχισα με διάφορες εκδουλεύσεις να εξοικονομήσω τη δόση μου και αυτός ήταν ο λόγος που με πιάσανε. Στην Γ' Πτέρυγα των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού οι μόνες που δεν είχαν σχέση με ουσίες, είτε παράνομες είτε συνταγογραφημένες, ήταν όσες από εμάς συμμετείχαμε σε κάποιο »

5 Τα μυστικά της τέχνης του κοσμήματος διδάσκει στις κρατούμενες-μέλη του «Εν Δράσει» η επιμορφώτρια Μυρσίνη Καρρά. 6 Αυτοπροσωπογραφία μέλους της κοινότητας πλάι στο σκοτεινό τούνελ των ουσιών από το οποίο μόλις βγήκε. Οι φόβοι εξουδετερώνονται όταν εξωτερικεύονται. 7 Πλησιάζοντας στην πτέρυγα που λειτουργεί η θεραπευτική κοινότητα «Εν Δράσει», η φυλακή παύει να μοιάζει με φυλακή.

από τα προγράμματα του ΚΕΘΕΑ. Οι συνθήκες στο κελί και στους διαδρόμους είναι άγριες, βασίζονται στο ψέμα και στα ανταλλάγματα, ενώ στην κοινότητα ισχύουν άλλες αξίες: ειλικρίνεια, εντιμότητα, ισοτιμία, αμοιβαιότητα. Γίνεται ανάγκη σου να βοηθάς και να βοηθείσαι και έτσι ξεπερνάς το πρόβλημα. Η πολιτεία πρέπει να επιτρέψει τη λειτουργία τέτοιων κοινοτήτων σε όλες τις φυλακές της χώρας. Αν δεν παρέχεται στους κρατούμενους η ελπίδα για μια νέα αρχή, τότε τι νόημα έχει η έννοια του σωφρονισμού;».

Ο Πέτρος είναι 43 ετών. Στη φυλακή μπήκε για πρώτη φορά το 1998, η επόμενη ήταν το 2005. Ο συμψηφισμός της πρώτης ποινής με τη δεύτερη τον καταδίκασε σε επτά χρόνια, από τα οποία εξέτισε τα δύο μισά.

«Οι μέρες στη Β' Πτέρυγα του Κορυδαλλού δεν περνούσαν. Το πιο εύκολο ήταν να μπεις στο λούκι. Ο καθένας, επικαλούμενος κατάθλιψη λόγω εγκλεισμού, μπορούσε να πάρει νόμιμα όσα χάπια ήθελε: Ταβόρ, Ζανάξ, Λεξοτανίλ, Στεντόν, Ροζινάλ. Ξέρω ανθρώπους που έπαιρναν ως και 30 φάρμακα τη μέρα. Ξέρω αγωγές, εγκεκριμένες από τον

ψυχίατρο της φυλακής, που σε μεταμόρφωναν σωματικά και ψυχικά σε πρόβατο. Οι περισσότεροι, βέβαια, κατανάλωναν λιγότερα από τα μισά, τα υπόλοιπα τα κράταγαν για να τα ανταλλάξουν με τσιγάρα, τηλεκάρτες ή αλκοόλ, που και αυτά μέσα στη φυλακή ήταν σαν συνάλλαγμα. Θυμάμαι τον άγριο τζόγο που παίζαμε, την 100% ανθυγιεινή αλκοόλη που φτιάχναμε στη ζούλα με τον "κλέφτη", ένα μισόγυμνο καλώδιο με το οποίο διοχετεύαμε ρεύμα από την πρίζα σε μια πλαστική λεκάνη όπου σάπιζαν φρούτα και ζάχαρη. Τους υδρατμούς που προκαλούσε ο αυτοσχέδιος αυτός ηλεκτρολύτης τους συγκεντρώναμε σε σακούλες μεταξύ τους κολλημένες και ύστερα τις στύβαμε για να συλλέξουμε το υγρό. Μέσα σε μια τόσο ζοφερή καθημερινότητα έμαθα για το πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης. Έκανα αίτηση από καθαρή σκοπιμότητα. Είχα ακούσει ότι οι κρατούμενοι που το παρακολουθούσαν τύχαιναν ευνοϊκότερης μεταχείρισης στο δικαστήριο. Το παρακολούθησα για 10 μήνες. Μετά με μετέφεραν στις φυλακές Τρικάλων και έτσι διέκοψα. Όσες φορές

όμως συμμετείχα, κατάλαβα ότι κάτι θετικό γεννιόταν μέσα μου. Ερχόταν ένας ή δύο θεραπευτές μία φορά την εβδομάδα και κουβεντιάζαμε μαζί τους για μιάμιση ώρα. Ο χώρος των συναντήσεων απείχε ελάχιστα μέτρα από τις πτέρυγες. Ο καθαρός αέρας του όμως, το χρώμα και το κάδρο στον τοίχο με έκαναν να ξεχνάω για λίγο τη μιζέρια των κελιών. Παρ' ότι, λοιπόν, είχα βγει από το πρόγραμμα εξαιτίας της μεταγωγής, με το που αποφυλακίστηκε, αντί να ξαναγυρίσω στο σπίτι που είχα και στα παλιά μου στέκια, χτύπησα την πόρτα του ξενώνα». Ο Πέτρος μένει στο σπίτι του, αλλά συνεχίζει να περνάει εδώ το μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας του. Τα απογεύματα παρακολουθεί μαθήματα Διαιτητικής σε ΙΕΚ.

Αξιολογώντας τη λειτουργία του «Εν Δράσει», η Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών) επεσήμανε ότι «πρόκειται για ένα καινοτόμο εγχείρημα το οποίο ενδείκνυται να χρησιμεύσει ως πρότυπο για άλλες φυλακές της χώρας». Ας το ελπίσουμε. ●